VOOR HOOFD EN HART.

VRIJHEIDSZANGEN

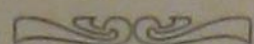
DOOR

T. BOOT.

TWEEDE BUNDEL.

L. DE BOER,
N. LELIESTR. 107, AMSTERDAM.
1906.

VOOR HOOFD EN HART

VRIJHEIDSZANGEN

DOOR

T. BOOT.

TWEEDE BUNDEL.

L. DE BOER,
N. LELIESTR. 107, AMSTERDAM.
1906.

De Onterfde.

O, lieve Natuur, ach, wat zijt ge toch schoon!
Wat spreidt ge een volheid van gaven ten toon!
Uw bronnen, zoo mild, blijven altijd maar vloeien,
De vruchten zijn rijp; zie de akkers begroeien.
Weldra wordt de oogst in de schuren geladen,
En ik, de onterfde, leef van de genade!

Ik werk en ik sloof hard en zwaar alle dagen,
Ik durf het zoowaar nog niet eenmaal te wagen,
Voldoende te nemen van wat gij mij biedt.
„Want" zegt men, „'t is immers uw eigendom niet,"
Een ander heeft rijkdom, kan schatten verteren,
En ik, de onterfde, moet alles ontberen!

De geuren der bloemen uit heerlijke gaarden,
Zij hebben voor mij, den onterfde, geen waarde,
Is rond mij daarmee soms bezwangerd de lucht,
Dan zuig ik die op met een smartlijke zucht,
De rijkaard kan zich in de rozengeur baden,
D'onterfde heeft niets dan het stof van de paden!

De vogeltjes zingen in vroolijke klanken,
Alsof z' u, Natuur, voor uw mildheid bedanken,
De tonen weerklinken uit bosch en uit veld;
Niets, wat die gevederde zangertjes kwelt,
Zij kunnen een uiting van vreugd niet bedwingen,
Maar ik, de onterfde, vermag niet te zingen!

Ik zie om mij heen al die schoonheid en pracht,
Ik heb ze zoo vaak te genieten getracht,
Maar altijd en altijd moest ik weer ervaren,
Dat voor een misdeelde, die gaven niet waren,
Wie geld heeft, kan alles, ja alles verkrijgen,
En ik, de onterfde, mag toezien en zwijgen!

'k Heb eens de verleiding niet kunnen verdragen,
Ik nam en ik at en vergat het te vragen,

Maar nauwelijks had ik mij zelven voldaan,
Daar zie ik den heiligen Hermandad staan,
En voor ik het wist was ik alreeds geborgen,
Toen was ik toch óók eens ontheven van zorgen.

De vraag is zoo vaak in mijn hersens gerezen:
Waarom zou ik hier op de Aarde toch wezen?
Had mij de Natuur nooit het aanzijn gegeven,
Dan had zij bespaard mij dit vreugdeloos leven,
Maar nu ik er ben, trots dat alles, welaan,
Nu heeft de onterfde ook recht van bestaan!

Ik blijf dus niet langer steeds jammren en klagen,
Ik wil die ellende niet langer meer dragen,
Het gaat althans nu niet meer zonder protest,
Mijn oog zij voortaan op de vrijheid gevest.
Al word ik dan strijdende nedergeveld,
Zoo sterft de onterfde dan toch als een held!

Nieuw Neêrlandsch Volkslied.

Wijze: *Wij leven vrij enz.*

Wij leven vrij, wij leven blij,
Op Neêrlands dierb'ren grond!
Ontheven van de dwing'landij,
Verlost van alle slavernij!
Daarom met vreugde zingen wij,
Een lied met hart en mond! *(bis)*

Wij wonen hier, voor ons plezier!
In weelde en genot.
Wij hebben rechten op papier,
En vrijheid zeker wel voor vier,
Dat schenkt ons allen goeden sier!
Bij een gelukkig lot! *(bis)*

Wij leven voort, hier ongestoord,
In vrede naast elkaar.
Geen wanklank wordt hier ooit gehoord,
Een ieder heeft het vrije woord!
Wie zegt, dat men de vrijheid smoort,
Is vast een lasteraar. *(bis)*

Dus wordt hier nooit de vaan ontplooid,
Der ontevredenheid!
Wij zijn niet naakt en niet berooid,
Geen tweedracht wordt hier uitgestrooid,
Hij, die hier oproer preekt, vergooit
Zichzelf en ook zijn tijd. (*bis*)

En *als* men staakt, welaan dan waakt
Ons Christelijk bewind.
Een wet of drie zijn gauw gemaakt,
De werkman die zijn plicht verzaakt,
Met zulk een wet in botsing raakt,
Gaat in de cel gezwind. (*bis*)

De goede Staat roept den soldaat
En schutter in 't geweer.
Als men zoo'n domheid dus begaat,
Dan legt de Christen-Demokraat,
Met sabel, kogel en granaat,
De kleine luijden neer. (*bis*)

Wie nu niet juicht, zich niet verheugt,
Hij die niet medestemt,
Bewijst, dat zijn gemoed getuigt,
Dat hij op Neêrlands grond niet deugt,
En weldra heeft men hem met vreugd,
In ketenen geklemd. (*bis*)

Wij zien, o Heer, tevreden neer,
Op zooveel wijs beleid,
't Is alles toch te uwer eer,
Bescherm ons Neêrland meer en meer,
Geef het voldoende tegenweer,
Voor d'eischen van den tijd. (*bis*) 1903

De groote Boycot. (*)

Klinken kreten vol ontzetting.
Over zee en over land,
Zijn gemoed'ren in beweging.
Tot aan 't verst gelegen strand,
Komen uit der volk'ren boezem

Ook protesten fier en luid,
Eng'land voert zijn beulenambacht
Kalm en ongehinderd uit.

Zingt „Jan Rap" soms opgetogen
Van den onverbreek'bren band,
Die bijeen houdt Volk en Koning,
Tot geluk van 't Vaderland,
Snoeft men op Regeeringsdaden,
Op 's Ministers wijs beleid,
Is daarmeê de domme massa
Al te dikwijls vuig misleid.

In geen zaak ter wereld, kwam nog
Duidelijker aan het licht,
Dat er tusschen Vorst en Volk'ren
Nog een' diepe klove ligt.
Hoe het Volk ook protesteerde
Tegen Eng'lands moord en roof,
De Regeeringen en Vorsten
Bleven daarvoor blind en doof.

Maar *zij* zullen niet weerhouden,
Dat de werkman zich verzet,
Dat hij, solidair, aan Eng'land
Allen voortgang fier belet.
Wat Regeeringen niet *mogen*,
Heeft de werkman opgevat:
Engeland dwingen halt te houden
Op zijn ingeslagen pad.

Heel de wereld houdt vol spanning
D' oogen op uw werk gericht,
Moge 't werkers u gelukken,
Dat het trotsche Eng'land zwicht!
Moeitevol zal d' oorlog wezen,
Die gij, strijders, onvervaard
Aan Transvaals gevloekte roovers,
Eng'lands *geldkliek*, hebt verklaard.

Grootsch en kloek zijn de gedachten!
O, ze zijn haast *al* te schoon!
De reaktie zal besmetten

Vrees ik, u met smaad en hoon.
Moog' de wereld u bewond'ren,
Toch is daar een hinderpaal,
Die zal u het hoofd verplett'ren,
En dat is... *het groot-kapitaal!*

Dat zelfs in regeeringszaken
Onbescheiden binnen dringt,
Dat vaak koningen en keizers
Al of niet tot oorlog dwingt,
Waartoe hooge staatsbestuurders
Niet in staat worden geacht,
Zal het groot kap'taal beproeven
Door zijn invloed en zijn macht.

Dat zal eens uw vijand wezen,
Want de kreten, die het slaakt
Voor het lijden der Transvalers,
Zijn *gehuicheld* en *gemaakt.*
O, het siddert bij de daden,
Die „het lage Eng'land" doet,
Maar raak niet aan *zijn* belangen,
Weldra stroomt dan ook *uw* bloed!

(*) Om Engeland te dwingen, den oorlog met Transvaal te eindigen, beproefden de transport-arbeiders de engelsche schepen internationaal te boycotten. De poging mislukte echter.

De ezel en zijn drijver.

„Je bent met recht een ezel!
Wat loop je bitter zacht.
Je hebt, zoo zou ik meenen,
Toch niet zoo'n zware vracht

Ik moet je telkens drijven,
Kom, luiaard, loop wat voort.
Je moogt niet achter blijven,
Bij d'andere van je soort.

Je maakt een vrees'lijk leven,
En blijft geregeld staan.

Wacht, ik zal je wat geven!
  Alloh! Vooruit! Komaan!

Wat ga je nu beginnen!
  Steek jij je pooten uit?
Houdt maar je streken binnen!
  Wacht leelijke schavuit!"

„I-A! Wil jij me trekken?
  Dan zal het niet vlug gaan,
En als jij mij blijft drijven,
  Kom je toch achteraan.

Neem ook een stuk van 't vrachtje
  Kom hier dan aan mijn zij,
Wij gaan te zamen verder,
  Dat wil *ik*! — Wat wil *jij*?

En wil je niet, dan leg ik
  Bedaard je vrachtje neer.
Daar! 't ligt al! en nu zeg ik,
  Draag het nu zelf mijnheer!"

De ezel maakte beenen,
  Sprong vroolijk in het rond,
Terwijl mijnheer verlegen
Bij 't *lichte* vrachtje stond.

„Wat, wil je nu gaan staken?!
  Brutale ezelskop!
Pas op, ik zal je raken,
  Toe, neem je vracht weer op!"

De andre ezels lieten,
  Den drijver in den steek.
Dat vond hij, schamper vloekend,
  Een ware ezelsstreek.

Hoe hij ook d'andren vleide:
  „Ach ik moet nog zoo ver!"
Zij lachten, en zij zeiden:
  „Ja, wij zijn solidair!

Gij hebt één onzer zonen
  Gedreigd en willen slaan,
Nu zullen wij u toonen,
  Dat wij dat niet verstaan!

Wij kunnen veel verdragen,
  Daar zijn we ezels voor!
Maar schelden, slaan en jagen,
  Doe dat je soort maar, hoor!"

Hij beet zich op de lippen,
  En maakte veel geraas,
Toch liet hij zich ontglippen:
  „Hier zijn de ezels baas!"

De Lastdrager.

Wel kerel, wat draagt ge die zakken toch vlug!
Ge houdt ze zoo kwiek op het hoofd, of den rug.
Ge loopt zoo gestaag in een haastigen draf,
En loopt zoo geregeld trap op en trap af.
Ge zweet en ge dampt als 'n zwoegende knol
Ge houdt het, geloof ik, ook evenlang vol.

Zeg, hebt ge soms spieren van staal goede man?
Vermoeidheid, daar hebt ge geen hinder ooit van!
Ge loopt als een kaars zoo rechtop, uur aan uur,
De zak, die ge draagt, ligt zoo vast als een muur.
Ge laadt en ge lost zoowel wagen als schuit,
Wel kerel, wel kerel, hoe houdt ge het uit!

De hitte des daags brandt u vaak in den nek,
Gij denkt aan geen toeven, — is dat niet wat gek?
't Begint al des morgens als d'ochtendgloed straalt,
Het eindigt als 's avonds de zon weder daalt.
Uw arbeid is zeker afmattend en zwaar,
Gij zijt ook met recht een model-proletaar.

Nu zijt ge nog jong, maar als d'ouderdom komt,
Uw haren vergrijsd zijn, uw rug is gekromd,
Uw knieën gaan knikken bij 't loodzwaar gewicht,

Gij zorgvolle plooien krijgt in uw gezicht,
Wanneer ge niet meer als de jong'ren kunt gaan,
Dan komen uw bittere dagen eerst aan.

Dan zwoegt ge zoo zwaar als ge nimmer nog deed,
Toch moet ge vooruit, want de zak staat gereed,
Al kraken uw ribben ook onder de vracht,
Voort! ziet ge dan niet dat men reeds op u wacht?
Of kunt ge niet langer uw arbeid meer doen?
Dan ligt ge op straat, uitgeperste citroen!

Zie, ginds bij u thuis, aan den muur of den wand,
Hangt allicht een oude, gebrekkige mand,
Zij kan u wel dienen, zoo goed en zoo kwaad,
Als dat voor 'n grijsaard, die beed'len moet, gaat.
Pak op dus uw vrachtje, nog hebt ge geen rust!
Zij komt als de dood u in slaap heeft gesust.

Moedersmart en trouwe Liefde.

„Beste meid, wat kan u deren?
Angstig zie ik op u neer!
Wat verdriet kan u verteren?
Kind! ik ken u haast niet meer!
Weleer hadt ge roode wangen,
En nu zijn ze bleek en kil!
Helder klonken uwe zangen,
Nu is alles doodsch en stil.
Zet u neer aan moeders zijde,
En vertel mij toch de reên,
Zeg mij d' oorzaak van uw lijden....
Hemel! Lieve! loop niet heen!
Hoor mijn zuchten! hoor mijn smeeken!
Kind, och kind! heb medelij!
Wat doet u toch zoo verbleeken?!
Lieve, kom en zeg het mij!
Ach, hoe kunt gij het verdragen,
— Maar, wat zie ik? hoe!? ge kleurt!? —
Dat uw' moeder alle dagen
Om uw lijden weent en treurt?
Kom!.... Ik sluit u in mijn armen!..."

„Ach, val mij niet al te hard,
Lieve moeder! heb erbarmen!
Hoor de oorzaak van mijn smart!
Moederlief!... ik ben ver.. laten!
Vaak heeft hij mij trouw beloofd!"....
......................„Schurk!"
„Wat!?.... hem dien ik liefheb, haten!?
Nooit!! al heeft hij mij beroofd
Van mijn lust en van mijn leven,
Van mijn jeugd en van mijn eer,
Wat hij aan mij heeft misdreven
Komt op zijn geweten neer!" —
„Kind, spreek op! waar mag hij wonen,
Die u zoo met voeten treedt?!
Die de onschuld durft te honen
En ons stort in eind'loos leed?!" —
„Moeder, stil! wil hem niet smaden!
Niet vervloeken, dien ik min!
Hij, alleen, met schuld beladen,
Gaat de wijde wereld in.
Ik heb nog mijn trouwe liefde,
U, m'n moeder!.... straks mijn kind!
Ik beklaag hem, die mij griefde,
Nergens rust en vrede vindt.
Waar hij woont? — Ik zal 't u zeggen:
Ginder in dat grootsch gebouw,
Rond omzoomd door boom en heggen,
Woont....."
„De schender van uw trouw!?"
„Vloek niet, moeder!...."
„Kind!.... verschooning!
Uw bekent'nis maakt mij bang!
In die aangeduide woning
Schuilt ons aller ondergang!" —
„Moederlief, verklaar u nader!
Wat beteekent toch uw klacht!?" —
„Eenmaal werd uw brave vader
Dood, verpletterd thuis gebracht!
Arbeidsoffer werd uw hoeder.....
In *dat* huis woont zijn patroon!" —
„Ja? En ik.... niet waar?.... O moeder!
Viel als offer van zijn zoon!!"

De Werkmansvrouw.

Ik ben een dochter van de proletaren,
Ik ben gesproten uit den werkmansstand.
Ik heb vanaf de wieg veel leed ervaren,
'K ben grootgebracht als werkster met de hand,
Ik acht het hoog een werkmansvrouw te wezen,
Al is mijn vuist door arbeid ook vereelt.
Waar wordt gestreden, ben ik zonder vreezen,
Mijn smart en vreugd zij met den man gedeeld.

Ja, met den man tezamen wil ik strijden,
Al baart bet mij ook dikwijls smaad en hoon.
'k Zal mij aan mijner kind'ren toekomst wijden,
Geen strijd op aard' zoo edel en zoo schoon!
Ik acht het hoog een werkmansvrouw te wezen,
Al is mijn vuist door arbeid ook vereelt.
Waar wordt gestreden, ben ik zonder vreezen;
Mijn smart en vreugd zij met den man gedeeld.

Al is mijn jak ook kleurloos en versleten,
Al is mijn bundel haren ook mijn hoed,
Al zijn mijn schoenen ook vaneengereten,
Toch draag ik nog een hart in mijn gemoed.
Ik acht het hoog een werkmansvrouw te wezen,
Al is mijn vuist door arbeid ook vereelt.
Waar wordt gestreden ben ik zonder vreezen,
Mijn smart en vreugd zij met den man gedeeld.

Zoo strijden wij tot bet're tijden komen,
Reeds breekt een stroom van heerlijk licht zich baan!
Wat in den vrijheidskamp word ondernomen,
Daar sluit ik mij als werkmansvrouw bij aan!
Ik acht het hoog een werkmansvrouw te wezen,
Al is mijn vuist door arbeid ook vereelt,
Waar wordt gestreden, ben ik zonder vreezen,
Mijn smart en vreugd zij met den man gedeeld.

11 November.

Martelaren van Chicago,
Zwaar getroffen vrijheidshelden,

Offers van tirannen heerschzucht,
Ter verlossing van de menschheid
Uit verdrukking en ellende,
Haar te brengen recht op 't leven,
Daarvoor zijt ge opgetreden;
Maar uw afgerichte beulen
Hebben u een strik gespannen,
En zij hebben al te zeker
Helden, u er in gevangen!
O, ze hebben geen geweten!
Zij gevoelen niet de smarten,
Slechts de wraak deed hen besluiten
U als offer uit te kiezen,
En gij *moest* uw heerlijk leven
Allen aan de galg verliezen.
Ja, men heeft u opgehangen,
Stil gelachen om uw sterven,
Want zij wisten wel, de schelmen,
Dat alleen *zij* schuldig waren.
Bitter hebt gij ondervonden,
Dat zij voor geen moord verbleeken,
Maar gij hebt daartegenover
Door uw moed hun durven toonen,
Dat gij zelfs den dood verachttet,
Waar het gold uw eer te redden.
Maar *wij* zullen niet vergeten,
Dat gij eenmaal zijt gevallen,
Dat gij alles hebt geofferd
Voor het welzijn van ons allen,
Ja, voorzeker zal uw zwijgen,
In uw kille doodsche graven,
Onzer zaak meer voordeel brengen,
Dan uw beste geestesgaven,
Ver zijn wij van u verwijderd,
Maar toch leggen w'in gedachten
Op uw graf een kransje neder,
Nu de dag weer is gekomen
Van uw al te vroeg verscheiden,
En wij zweren daarbij tevens,
Dat wij voorwaarts zullen schrijden,
Altijd denkend aan uw martl'ing,
En aan uw onschuldig lijden!

De Veldarbeiders.

„Voor slechts een halven gulden daags,
Arbeid ik als een os,
Voor slechts een halven gulden, voor
Mij niet voldoende, als ik leven wil!
En ik heb vrouw en kind'ren."

Hij zei 't met ruwe, ongekuischte woorden,
En sloeg de kluiten met de zware hakken,
Verwaardigde mij verder met geen blik.

Ik wendde mij toen af, en ging
Door 't veld, het hoofd omlaag gebogen,
Door weeken weelderigen weidegrond,
En welbebouwde akkers.
Op groote vlakten golfde als een zee
Het groen gewas.
Ik staarde in de ruimte; eindloos lag
De vlakte daar voor mijne blikken.
De wouden met hun heerlijk groen,
Vermengden zich met 't donker hemelsblauw,
De wereld lag in lentegloed.
Veel dorpjes, gedekt haast onder bloesem pracht
Begroetten mij, een heerlijk frissche geur
Kwam over 't land.

O, daar verruimde zich mijn borst,
Een heerlijk rein gevoel doortrok
Mijn liefhebbend hart,
Zoodat ik wel had willen juichen . . .
Doch plotseling zag mijn oog
Den armen broeder op de weide.
De kluiten vlogen om . . .
Een halve gulden.
Wien behooren deze velden? vroeg ik
Aan iemand, en hij sprak:
„Dit alles" zijne hand
Beschreef een wijde kring,
„De vlakten en de wouden,
De pachtershoeve, en het slot
Dat daar uit hooge populieren blikt
Behoort den Vorst . . . ."

Toen ging ik droevig heen: onnoembaar bitter
Werd het in mijn gemoed, een heete traan, die
Uit mijn oogen welde, viel neder op
De harde kluiten.....

U, rijken Vorsten, U
Behoort de halve Aard',
Als kleine koninkrijken strekken zich de velden
En wouden in het rond,
Als steenen van robijn schitteren uw kasteelen
In 't licht der ondergaande zon
Te midden dezer pracht:
Dengenen echter die dit alles scheppen,
Zij, die uw rijkdom immer doen vermeeren,
Hen — laat gij verhongeren.....

Uit het Duitsch van Ferdinand Benzt.

Onze Strijd. (*)

Laat de strijd ons niet vermoeien!
Immer voorwaarts op de baan!
Allen, die ons laf verfoeien,
Moeten wij met moed weerstaan.
O, wij hebben veel ervaren!
Doch, al moeten wij nog staren
In een zee van ramp en leed;
Houdt u tot den kamp gereed!

Trouwe vrienden gingen henen,
En zij keerden nimmer weer!
Idealen zijn verdwenen,
Schoone beelden van weleer!
Hoe men ons beschimpt en steenigt,
Goedgezinden, u vereenigd!
Hoe men ons veracht en laakt,
Houdt de Vrijheid hoog en waakt!

Niet gemak'lijk zult g' ons dringen
Van de plaats, waarop wij staan!
Neen wij laten ons niet dwingen
Op een ander pad te gaan!

Tracht men ons te doen verdwijnen,
Wij probeeren te verschijnen
Trots den laagsten overval!
Goedgezinden, staat slechts pal!

Laat de strijd ons nauwer binden!
Hechter snoeren ons aaneen!
Trouwe makkers weer te vinden
Moet ons pogen zijn alleen.
Ja, wij hebben veel geleden!
Maar wat men ons doet op heden
Is *zoo* vergaand onbeleefd,
Dat *mijn* dichtlust mij begeeft!...

(*) Bij de verbanning van ons *Zaansch Volksblad* van de drukkerij der firma Heynis te Zaandijk.

Op het graf der gevallenen.

Een beeld der toekomst.

Verwoed was de strijd en verschrikkelijk uw lijden,
Volhardend uw kamp en wonderlijk uw moed,
Uw nakroost, dat gij uit de boeien bevrijdde,
Brengt u op uw graven zijn innigen groet,
Wij buigeu ons neer en ontblooten de hoofden.
Wij brengen u dank voor uw heiligen strijd,
Gij, eenmaal onterfden, van alles beroofden,
U zij, brave helden, ons loflied gewijd.

Wij hebben uw graven met kransen beladen,
En strooien seringen en rozen in 't rond,
Ter eere van u, door den vijand gesmaden,
Betreên wij vol eerbied dee'z heiligen grond.
O, duizende vrienden betreden de perken,
Zij trekken in ootmoed ter bedevaart heen,
Zij plaatsen in stêe van geweldige zerken,
Bij 't bloemengeschenk een eenvoudigen steen.

Getrouwe soldaten in geestdrift gevallen,
Vermoord in de worst'ling voor Vrijheid en Recht,
Gesneuveld bij duizend en tienduizendtallen,
Gij allen nog zoo aan het leven gehecht,

Het bloed, dat u vurig door d'aderen stroomde,
  Getapt uit uw wonden doorweekte de Aard ;
De stroom, die de oevers met purper omzoomde,
  Bezaaid met uw lijken, gestuit in zijn vaart.

Ach, Vrijheid, wat zijt ge wreedaardig bevochten,
  Wat hebt ge veel bloed en veel tranen gekost.
Maar wat ook de beulen en 't geld vaak vermochten,
  Toch hebt gij, o strijders, de menschheid verlost.
Neen, nooit zullen nu weer de oude tirannen
  Ons buigen, doen knevelen en bukken in 't stof,
Gij hebt voor uw nakroost den dwangstaat verbannen,
  Wij brengen u slechts onze hulde en lof.

Ziet ginds het symbool van de Vrijheid ons wenken,
  De heerlijke maagd, met haar fladderend gewaad,
Zij maant ons lieftallig om u te gedenken,
  En toovert een glimlach op ieders gelaat.
Hier rust uw gebeent en verstomd zijn uw kreten,
  Uw namen slechts duiden nog aan, wie hier ligt,
Wij zullen u nimmer, neen nimmer vergeten,
  Gij edele strijders deedt meer dan uw plicht.

Wij zijn ons bewust van den dienst ons bewezen,
  Wij zullen u eeren tot aan onzen dood,
Door u is de menschheid van hebzucht genezen,
  Door 't lijden van u heeft zij Vrijheid en brood.
En waar ook bespoelen de golven de stranden
  Wij leven voor allen en allen voor één.
De vrijheidsvlag waait over zeeën en landen.
  En dat is de vrucht van *uw* arbeid alleen !

Pinksteren.

Pinkster ! En van der kerken torens
  Weerklinkt der klokken held're klang,
En in de jubeltoon der vogels
  Mengt zich der vromen kerkgezang,
Het is het feest des „heiligen Geestes",
  — Daar gaan reeds de processies heen —
Hij, die, zoals de Bijbel meedeelt,
  Eens als een witte duif verscheen.

'*t* Is waar, dat men thans zulke wond'ren
  Den geest der vrijheid niet meer slijt.
Toch wordt ons doen en al ons hand'len
  Steeds door een heiligen geleid,
Een geest, die zetelt in ons allen,
  Dien ieder mensch met zorg verpleegt,
Die ons beheerscht in heel ons willen,
  En 't groote rad des tijds beweegt.

De heil'ge geest, de geest des levens.
  De geest der Rede is ontwaakt,
Waardoor in 't hart van alle volk'ren
  Het heilig vuur der vrijheid blaakt.
De nacht vlood heen, ziet hoe 't gaat dagen,
  En 't overal bewegen gaat.
De vlam zal eenmaal zoo ontbranden,
  Dat zij tot aan den hemel slaat.

De reuzenbrand wordt daag'lijks grooter,
  Hij breekt met snellen loop zich baan,
En hij doorvliegt de gansche aarde,
  Zooals een woedende orkaan.
Hoort, hoe het kraakt en sist en knettert,
  Reeds zinkt der bijgeloovigen macht.
  Van haren troon stort reeds de domheid,
Ziet hoe de vrijheidszonne lacht.

Dra zal 't voor allen beter worden,
  De wolkennacht zal eens vergaan,
Als alle armen en verdrukten
  Den geest der vrijheid recht verstaan.
Als wij naar Recht en Vrijheid streven,
  Waardoor des vrijands neerslag naakt,
Die ons door duizendjarige heerschzucht
  Tot redelooze slaven maakt.

Gij zult u steeds als menschen voelen,
  Vervullen zoo uw dure plicht!
Het bijgeloof moet gij verpletteren,
  Zoekt wijsheid, streeft naar Recht en Plicht.
Dan zal het nageslacht u eeren,
  Want wat ge schept, zal dan bestaan.
  Moog' ook de lafaards u bespotten,
  Het goede kan niet ondergaan.

Uit het Duitsch van Heinrich Bartel.

De Dronkaard.

Dronken zwiert hij langs de straten
Woester brullend dan een beest.
Lichaamskracht heeft hem verlaten,
En beneveld is zijn geest.
Al zijn geld heeft hij verdronken
En verdobbeld in de kroeg.
Zooveel glazen hem geschonken,
Heeft hij nog geen drank genoeg.
Daar ontdekt hij in zijn zakken,
Nog een enk'le cent of wat.
Ziet hem hijgen, ziet hem snakken,
Naar dat alverpestend nat.
Doch, hoe dronken hij mag wezen,
't Woord „Vergunning" kent hij wel,
Dad'lijk heeft hij het gelezen,
Tingeling... daar gaat de bel,
Neen, hij kan zich niet bedwingen,
Niet de zucht naar drank weerstaan,
't Laatste stuivertje moet springen,
Altijd trekt de kroeg hem aan.

In het hutje zit zijn gade,
Met zijn kind'ren jong en teêr.
Ledig is de kleêrenlade,
En geen broodkorst is er meer.
Wat zij had, is weggedragen
Naar de lombard — en verstaan —
Ach, haar kroost heeft alle dagen,
't Zelfde schamele pakje aan.
's Zaterdags, als d'anderen slapen,
Is zij 's nachts nog aan de wasch,
Opdat 's Zondags hare schapen,
Weer zoo helder zijn als glas.
Buurvrouws lieve kind'ren steken
's Zondags in een mooier kleed,
En ja, daarbij vergeleken,
Zijn de hare, o ze weet,
Niet zoo netjes. Ach, dan blink'er
Tranen van verdriet en pijn.
Was haar man een anti-drinker,
Dan zou 't ook bij haar zoo zijn!

Bons . . . daar vliegen deuren open,
D'arme moeder gilt; „ach! hij!"
Eerder dan zij heen kan loopen
Ligt de vleeschklomp aan haar zij,
Buiten hoort zij menschen joelen,
Spottend roepen: „Zwijn! ga heen!"
Wat zoo'n moeder wel moet voelen,
Dat weet zij, ja zij alleen.

Werkeloozen en Werkeloozen.

Daar gaan ze heen, de werkeloozen,
De offers van het kapitaal,
Zij, die zoo gaarne werken *willen*,
Zij vinden steeds een slecht onthaal.
Waar zij ook zoeken, waar zij vragen.
Voor hen geen werk, dus ook geen brood,
Het lijden van hun huisgenooten,
Maakt hun ellende dubbel groot,
Van honger beven hunne leden,
Gedekt door het gescheurd gewaad,
Ziet eens, hoe op hun harde trekken,
Verdriet en leed te lezen staat.
Wat moet daar, zuchten zij, van komen!
Wat moet dat worden op den duur!
Wij zijn gedwongen armoedlijders;
Wij hebben voedsel, dek noch vuur,
Wij zijn verafschuwd en verlaten,
Men ziet ons met verachting aan,
Ziet maar, hoe die bourgeois, verwaten,
Het waagt zijn blik op ons te slaan.
Hij zal het zonder werk wel stellen,
Zijn body is nog rond en vet,
Ook *hij* loopt dagelijks te flaneeren,
Is trots dat, altijd fijn en net.
Doch *hij* is lui, hij *wil* niet werken,
Hij zou zich schamen, als hij 't deed,
Hij teert op onze beste krachten,
Geniet door 't ons gedragen leed.
Wanneer er één veracht moest worden,
Dan ware het toch zeker *hij!*
Hij moest ten spot dan zijn der menschen,

Hij moest verhong'ren, maar niet *wij!*
Juist *omdat* zulke lieden leven,
Ten koste van den nijv'ren stand,
Juist *daarom* loopen wij te beed'len,
Dreigt ons de nood van allen kant.
Wanneer wij straks in opstand komen,
Omdat wij eischen wat ons faalt,
Dan worden wij op brood noch kleeding,
Maar op een blauwe boon onthaald.
Toch zal men 't eenmaal zoover drijven,
Want zijn wij eens ten einde raad,
Dan zullen w'ons met vreugde werpen,
Op zulk een dikbuik als daar staat!
Men noemt *ons* revolutiemakers,
En onruststokers, — kort en goed,
Wij vragen, of bij zulk een tarting,
Een mensch niet razend worden *moet.*
Juist *zij* maken de revolutie!
Zij zaaien armoed overal!
Zij zijn de oorzaak van *ons* lijden!
Maar straks ook van hun *eigen* val!
En ach, wij willen niet ontkennen,
Wij haken waarlijk naar dien tijd,
Want, o, een leven als wij lijden,
Dat is een duld'loos zware strijd!

Sancta Simplicitas! *)

De vuurgloed woedde hevig; ijvrig droegen
De priesters en de vrouwen brandhout bij,
Wijl wild de vlammen om den mart'laar sloegen,
Den man aan d'offerpaal, den ketter. Hij
Slaakte geen kreet, gelaten als hij was.
Twee woorden sprak hij onder 't lijdend zwoegen:
Sancta Simplicitas.

Ja, heilige eenvoud, die met zulke daden
De reine waarheid te verbranden denkt,
Gij hebt geen zegen op uw vurige paden,
Hoe vaak g' ons ook berooft en bitter krenkt.
Uw dolk breekt of uw gif mislukt, laag ras,
Uw woest gehuil zal ons zooveel niet schaden!
Sancta Simplicitas.

Nog staat ge recht, nog doet ge altijd schallen
In uwe kerken 't vrome lofgezang,
Doet immer leeger worden uwe hallen
En immer doffer klinkt der klokkenklang.
De wereld gaat vooruit met snellen pas,
Steeds valt de leugen neer, ook gij zult vallen,
Sancta Simplicitas.

En zijt ge ook nog sterk in alle landen,
Miljoenen die nog buigen aan uw voet,
Die knielend aan het altaar zich verpanden, —
Het vuur der houtmijt heeft toch uitgewoed,
De laatste stapel vlamt als lichtend gas.
't Is onze haat, die u eens zal verbranden,
Sancta Simplicitas.

Uit het Duitsch van Martin Dreschen.

(*) Sancta Simplicitas — o heilige eenvoud. — Johannes Huss moet dat woord geroepen hebben, toen zij hem in 1415 in Constanz verbrandden en een eenvoudig vrouwtje in vollen ijver kwam aanslepen met een takkebos.

Het rad des tijds.

Onbedwingbaar gaat het rad,
Immer voort, met snelle slagen,
't Heeft nooit oponthoud gehad,
't Wentelt eeuwen, jaren, dagen,
Eer de zon nog werd geboren,
En haar eerste straal deed gloren,
Liet het rad reeds zijne sporen
Achter op zijn eeuwig pad.

't Rad des tijds rolt ongestoord,
Over zeeën, over landen,
Het vraagt naar geen daad of woord,
't Smeedt en scheurt de trouwste banden
Het geneest de diepste wonden
't Kweekt en reinigt alle zonden,
Het vraagt naar geen stervenssponde
En de Algeest rolt het voort.

Uit het duistere verleên,
Over Keizers, Sultans, Czaren,
Door paleizen en moskeeën,
Over tempels en altaren,
Door een allerschrik'lijkst lijden,
Door verbranden en kastijden,
Rolt het groote rad der tijden
Scheppend en vernielend voort.

Ied're macht, die zich verstout
't Rad zijn voortgang te beletten,
Die het remmend tegenhoudt,
't Zij met zwaard of strenge wetten,
Zal met schade eenmaal leeren
Dat wat men ook mag probeeren,
Het zich nooit zal laten keeren
Door geen mijter en geen goud.

Rad des tijds, vervolg uw baan!
O, hoe lang zal zij nog wezen?
Zeg mij, waar komt gij vandaan?
En waar gaat ge heen, na dezen?
Zichtbaar rolt ge in het teeken,
Waarin de verdrukten breken,
Hunne boeien, en zich wreken,
Voor het leed, aan hen begaan.

Onze broeders niet!

Het verhaal van een werkman.

'K was, na een moeitevollen arbeidsdag,
Des avonds laat bezweet ter rust gegaan.
Mijn kinderen, die ik menigmaal niet zag,
Had 'k eerst het schamel dekje goed gedaan.
Hard was mijn leger, maar ik voelde 't niet,
De werkman die zijn leden nederstrekt,
Wiens leven zoo zwaar zwoegend henen vliet,
Slaapt wel, al is zijn bed van stroo of riet.
Al wordt hij met wat lompen ook gedekt.
Maar nu werd ik toch in mijn rust gestoord,
Ik wentelde op mijn leger heen en weer,
Ik dacht aan oorlog, leger, broedermoord,
Ik dacht aan sabel, aan kanon en speer.

Een zachte nevel trok mijn oog voorbij
Bedwelmde mij den afgetobden geest.
Maar eensklaps hoord' ik menschelijk geschrei,
Ik zag soldaten in een dichte rij,
'k Zag vrouwen, kinderen, mager en ontvleescht,
Ook zag ik mannen met vereelte vuist,
Met harde trekken op 't verweerd gelaat,
Met borst'lig haar en baard, en in de knuist,
Een knuppel of een keisteen uit de straat.
De vrouwen hingen hen aan hals en borst,
Zij klaagden hart verscheurend ach en wee.
De kind'ren waren vuil en vies, bemorst,
Zij schreiden jamm'rend met hun moeders meê.
Ook zag ik daar een uitgestrekt gebouw,
Met hooge schoorsteenpijpen er omheen,
Het was er aak'lig stil, en zelfs geen flauw
Bewijs van rook kwam uit die massa's steen.
Het scheen mij toe alsof daar werd gestaakt,
Alsof men zich ten strijd had klaar gemaakt.
Steeds kwam er grooter massa op de been,
'k Zag officieren met gestreepte mouw,
Zij liepen voor de rijen heen en weer,
Zij spraken hun van moed, beleid en trouw,
Ook van soldatenroem en krijgsmanseer.
Zij maanden hen om niet terug te gaan,
Want dat de orde toch weer moest hersteld,
Zij moesten als één man den troep weerstaan,
Die daar zoo ordeloos kwam aangesneld,
Het was, zoo spraken zij, een schooierstroep,
Tot alle lage hand'lingen in staat.
Verbonden aan partijbestuur of groep,
Niet luist'rend naar den allerbesten raad.
Wordt er dus aanstonds vuur gecommandeerd,
Dan u ook moedig en kordaat geweerd,
Al valt het u ook zwaar, voorwaar het moet.
En zijn uw huisgenooten ook erbij,
Gij mannen, vuurt! En stroomt er dan ook bloed,
Niet gij hebt schuld daaraan, o neen, slechts wij.
En voor mijn oog verrees een prachtig huis.
Daar giert en tiert het volk, door haat bezield.
De ruiten breken met vervaard gedruisch,
Al wat er om en bij staat, wordt vernield,
Daar klonk mij buldrend toe, 't commando „vuur!!"...

De mannen stonden roerloos als een muur.
Een trad vooruit en sprak: „schiet wien ge schiet,
Maar medeslaven, onze broeders niet!”
De lucht weerklonk van dondrende hoera's...,
Ik schrok, ontwaakte, 't was een droom, helaas!

De Uitgeslotene.

Diep bedolven onder 't leed,
Neergesmeten in ellende,
Ben ik, wijl ik niets misdeed,
Een verworpene, een miskende.
Die mij lief zijn, hoor ik klagen,
Maar ik *kan* en *wil* niet vragen,
'k Hield mij aan mijn woord van eer,
Deed mijn duren plicht, niets meer.

Ja, ik bleef mijn woord gestand,
'k Had mijn makkers trouw gezworen.
'k Heb in 't roemrijk Nederland,
Daarom ook mijn brood verloren.
Evenals Oud-Hollands zonen,
Meende ik mij een held te toonen.
Maar voor mij geen veldheerstaf,
Felle honger is mijn straf!

Zelfs een dief of moordenaar,
D'uit de maatschappij gestootene,
Boet zijn misdaad niet zoo zwaar
Als ik, arme uitgeslotene.
Eenmaal in de cel gesmeten,
Heeft hij althans nog te eten,
En hij ziet niet hoe ze thuis
Zuchten onder 't lijdenskruis.

Maar ik, die — brutaal genoeg,
't Werk een oogwenk dorst te staken,
Ben gedwongen, 's morgens vroeg
Reeds met honger te ontwaken,
't Schreien van mijn kroost te hooren,
In mijn borst een vloek te smoren.
Maar bij 't weenen van mijn vrouw,
Voel ik dikwijls diep berouw.

En toch vraag ik mij dan af,
Waarom ik berouw moet toonen.
Van de wieg tot aan het graf
Zijn wij, arme arbeidszonen
Steeds gedoemd als slaaf te leven.
Onze beste kracht te geven,
Diep gebogen onder 't juk,
Eenmaal moet het dan toch stuk.

'k Heb daaraan mijn kracht gewijd,
Moet ik daarom zitten klagen?
Neen, dat baart mij ook geen spijt.
Maar ik kan maar niet verdragen,
Dat 'k mijn lieve vrouw en kleinen
Van ontbering weg zie kwijnen.
Onuitstaanbaar is mijn leed!
O, die straf is hard en wreed!

Duister is het om mij heen!
Wis, dat laat zich niet verhelen.
Maar mijn hoofd te buigen, neen!
'k Laat mij niet mijn recht ontstelen!
Veel heb ik reeds ondervonden,
Ik doorleefde nare stonden.
Hoe men mij vervolgt en smaadt,
Ik blijf trotsch toch op mijn daad!

Het Oproer.

Indrukwekkend ernstig, met wilskrachttrekken in 't gelaat,
En blijkbaar vast besloten,
Zoo nadert daar
Een reuzenschaar
Van trouwe werkers, strijdgenooten,
Tot dusver was hun lot te allen tijde
Door alle eeuwen heen
Ellend' en honger, een allerakeligst lijden,
Veel kommer en geween,
Veel zielesmart en hartepijn,
Aan al die naarheid moet nu eens voor goed,
Voor goed! een einde zijn.

Wel heeft een heer uit den Senaat,
Een afgezant des volks hun toegesproken,
Gedrukt hun op het hart, niet uit te gaan, om op de straat
Hun armoed te doen zien, in 't schamel kleed gedoken.
Steeds meerderen zijn gevolgd en hebben hun veel schoons beloofd,
Een reiner, beter leven,
Hun schrikkelijke nood zal worden opgeheven,
Eens zullen al die arme wijken,
Die krotten en die sloppen,
Waarin de armen zich verstoppen, waar,
In de straten, vuil en vies beslijkt, 't krioelt van kinderen, met
[verwilderd haar,
En grauw-geel-gore wangen, voor sloopers bijl moeten bezwijken.
Maar daartoe dient geduld en steeds geduld!
Roepen de heeren van het parlement,
Zorg toch vooral dat niet door eigen schuld,
Door al te snel de horens op te steken
Uw zaak zich in een andere, min begeerde richting wendt,
In, wie weet, een bloedig, moordend, ruwe daad,
Van hen, die u liefst in uw sloppen houden.
Die u met lust verpletteren zouden,
Neen menschen, doet dat niet, laat mij in 't parlement uw zaak
[bepleiten.
Ik zal wel zorgeu, dat men dra, uw akelig treurig leven kent.
En dan, ik sta u borg, als d'Overheid zich aan uw zaak niet stoort,
Als mijn protest in „als" en „maren" wordt gesmoord,
Dan zal 't aan mij niet zijn te wijten,
En hoe mijn ziel dan ook zal zijn vervuld,
Met weemoedvolle zorgen,
Aan mij dan geen verwijt, aan mij dan niet de schuld,
Als t'avond of te morgen
Gij tot vertwijfling zijt gedreven,
In wilde drom te voorschijn komt.
Als al wat macht bezit door 't geld, ontsteld staat en verstomd!
Maar toch, eer 't zoover is, gedraagt u wijs en richtig.
Een opgezweepte hoop is altijd woest en schichtig.
Daarom, nog eenmaal zij 't gezegd:
Gedraagt u wijs en overlegt
Wel wat ge doet, eer gij te hoop gaat loopen,
Ik huiver als ik denk aan dat verschrikkelijk kwaad,
Daarbij, gij allen zijt toch burgers van den staat!
Als mijn pleidooi in 't parlement,
U, arme stakkers, niet mocht geven.

En als uw zaak op slot en end,
Precies dezelfde is gebleven,
Iets waar ik trouwens niet voor vrees!
Bedenkt dan wel dat wij daar nog te licht zijn,
Daarom moet uw blik vooral gericht zijn,
Op 't schoone doel, waarheen wij 't willen leiden,
Waardoor gij u uit leed en kommer kunt bevrijden,
Maar 't zij herhaald: Geduld! geduld moet op den voorgrond staan!
Eens breekt ons ideaal zich onvermijdelijk baan.
Wanneer ge, waarop ik hier doel,
Eens allen hebt verkregen,
Dan zijt ge ver op 't moeilijk pad,
Der menschlijkheid gestegen.
Hoort dan mijn meening nu: Ik zei,
Gij allen zijt toch burgers van den Staat.
Ziet, daarin schuilt nu juist het kwaad.
Niet dat gij 't zijt, maar dat gij niettemin
Behandeld wordt als waart ge 't niet,
Wanneer het geldt dien Staat te doen regeeren,
Ge moogt alleen de plichten slechts vervullen,
En van uw rechten moogt ge nimmer reppen.
Bij al de rechten, die ge moet ontberen,
Bevindt zich één, dat g'allen moet begeeren,
Neen, niet begeeren! Eischen moet ge hem,
't Is meer dan tijd, dat gij ook eens uw stem
Uitbrengt op uwe kandidaten,
Die, allen met uw lot bewogen,
Met 't heiligst ideaal voor oogen,
Wanneer z'eens hebben plaats genomen
In 's lands vergaderzaal, niet zullen schromen,
Zich ras te werpen in den strijd,
Die voor uw onafhankelijkheid
Met onvermoeidheid zullen *praten!*
Op voor uw recht, het stemrecht algemeen!
Zendt ook uw mannen naar de Kamer heen!
Zoo worde zeker eens uw pleit beslecht,
't Is daarenboven ook uw heilig recht!
Zoo kwam men jaar en dag den volkeren verkonden.
Het volk geduldig als altijd,
Was honger en gebrek ten spijt,
Stil in zijn holen weggekropen,
Het had trots wachten en trots hopen
Geen baat bij al 't geduld gevonden.

Zij hadden altijd maar gewacht en stilgezwegen,
De honger grijnsd' hun aan in sloppen en in stegen.
Goed voedsel was hun onbekend,
Aan 't lijf een lompenpak,
Een stinkend, donker onderdak,
Een handje stroo als legersteê,
En zij, die op iets beters kunnen bogen,
Het doet hun levensstandaard niet verhoogen.
Het gaat er al hetzelfde meê.
't Is beter slechts in schijn,
Zie, achter de gordijn
Daar liggen vader, moeder, broers en zusters door elkaar,
't Is 't voddenleger van den proletaar.
Aan alles komt een eind en dus de lijdensbeker
Liep over met geweld en vast en zeker
Beloten zij, nu zelf de handen aan de ploeg te slaan,
Om samen, onder eene leuz' een hongeroptocht te formeeren.
In dichte drommen langs de straat te gaan,
Der rijken villa's en paleizen te passeeren.
Daar komen zij dus aan, de wilde horden,
Met vaandels en geschrift aan stokken en op borden,
Luid zingend 't Vrijheidslied in ongelijke maat,
Hun zielen opgevuld door diepgevoelden haat,
Woest rollen d'oogen in hun holle kassen,
Hun onwelluidend lied lijkt meer op 't heesche krassen
Der raven, dan de toon van 't menschelijk geluid.
En menig wilde vloek klinkt woest daarboven uit.
De haren hangen sluik langs voorhoofd en langs slapen.
De schoenen zwaar gescheurd, de broeken, knooploos, gapen.
De jas zit om het lijf als 't ware vastgesjort,
Den een is hij te lang, den ander veel te kort.
Ook vrouwen zijn erbij, met lompen als beladen,
Uit nood zijn nu ook zij, gedreven op de paden.
Zij vullen met hun lied, dit droevig drama aan,
En haar ontvleeschte arm, zwaait hoog de roode vaan.
Haar kindren sleuren zij, onachtzaam met zich mede.
Zeer velen dragen 't wicht, in zwachtels, om de leden.
Ziet hoe een hongertraan, in 't kleine oogje kraalt,
Terwijl het uit de borst, de laatste druppel haalt.
Voort gaat de groote stoet, langs straten en langs grachten,
Dan vordert hij weer snel, dan moet hij even wachten.
Doch altijd nader komt, de wijk waarheen zij trekken,
Men noemt ze schoeljes, rommel, ook halve wilden, gekken.

Zooals 't gewoonlijk gaat, het waardeloos gemeen,
Verdient geen beter lot, dan 't afgekloven been.
Men werpt het aan den kant, wat nut kan het nog geven?
Het mag wel blijde zijn, dat men het nog laat leven.
Maar of het waardloos is, zal ik niet over twisten,
De „rommel" dat is waar, begint zeer sterk te gisten.
"'t Bezinksel van de stad, dat hier naar boven stijgt,
Maakt dat de âam des doods, langs gracht en wegen stijgt.
En immer gaat het voort, de stoet wordt allengs langer,
De atmosfeer is zwaar, zij drukt, van onheil zwanger
De massa op 't gemoed, men voelt maar al te wel
't Onduldbre van den last, bij zulk een aardsche hel.
„Voort! naar paleis en slot! op, broeders saam vereenigd!
„Voort! nu de bourgeoisie maar op de straat gesleurd!
„Wij zijn 't ontberen moe, ons lijden moet gelenigd!
„Wij hebben lang genoeg, gehongerd en getreurd!
„De rijken moeten zien, dat er nog armen leven!
„Dat wij ons langer niet, verbergen achteraf!
„Dat wij, nu w' eenmaal zijn, de straten opgedreven,
„Ook niet teruggaan! nooit! 't „Jan Hagel" is niet laf!"
Zoo schreeuwt en tiert men voort, gebalde vuisten dreigen,
De vloeken rollen zwaar en aaklig in het rond,
Daar zeilt de eerste steen, en wijl de driften stijgen,
Valt ginds een spiegelruit, in scherven op den grond.
Dat is het sein tot meer: een aantal groote keien,
Doorklieven reeds de lucht en vallen loodzwaar neêr.
Al wat maar dienen kan, om deuren te rameien,
Is welkom matriaal, tot aanval en verweer.
„Vuur!!"
Op 't alleronverwachts, klinkt knetterend een salvo,
Gekerm en hulpgeschrei, noodkreten: O! o! o!!
De kogels vliegen rond, daar vallen d'eerste dooden,
Salvo op salvo klinkt en als een roode slang
Kronkelt het bloed, reeds door de voegen van de keien,
Gekwetste vrouwen kruipen weg van angst en bange kindren [schreien.
Maar voorts één wilde schreeuw, om wraak en van ontzetten,
Een vreeslijk dreigen, om de heerschers te verpletten,
De heerschers, die zoolang, in weelde en genot,
Met hun ellend' en leed meedogenloos den spot
Hebben gedreven. „Dood, aan al dat laag gebroed!
Wij hebben honger! Voort!" en weder toont een gloed
Die dad'lijk weer verdwijnt, dat er geschoten wordt.

Maar ook een luide kreet duidt aan, dat men opnieuw ten strijd
[zich gordt.
Het volk loopt wild dooreen, maar weet toch van geen wijken;
Soldaten staan verstomd en dreigen te bezwijken,
Een hagelbui van slijk en steen val op hen neer,
Zij vluchten voor 't geweld, niet een blijft in 't geweer.
„Brood! dieven! beulen! brood! Wij willen niet meer derven!
„Voor vrouw en kindren brood! of anders liever sterven!
„Op, mannen, broeders op! Weg met de slavernij!
„Ons recht en ons geluk, alleen dat eischen wij!
„Hang op de bourgoisie, aan d'eerste boom de beste!
„Zij, die zich eeuwenlang vet hebben kunnen mesten
„Van 't uitgezogen bloed en 't afgetapte zweet,
„Sleurt z'allen op de straat en pakt ze duchtig beet!...
Uit de kluw van 't menschlijk woelen
Nu de woede is ten top,
Stijgt een man met slimme oogen,
Uit de woeste massa op.
En van een der hoogste stoepen,
Wuift hij toe de wilde drom,
In een oogwenk staan er velen
Om hem sprakeloos en stom.
Maar weer anderen schreeuwen luid:
„Mannen laat u niet verleiden!
„Weg dien volksverrader! weg!
„Weg met hem! Ons te bevrijden
„Is zoowaar niet zijne zaak
„Maar onz' eigen plicht en taak!"
Doch zijn stem klinkt hard en luid
Boven deze kreten uit:
„Terug vermeetle schaar! terug! wat moet dat worden!
„Een razend wilde hoop! een onbedwongen horde!
„Die al wat in haar weg komt neerslaat en vertreedt!
„Uit niets dan woeste haat, zich zelve zoo vergeet!
„Gelijk een sneeuwlawine zult gij al dieper rollen,
„Uw massa groeit steeds aan, ja. maar als ware dollen,
„Verplettrend goed en kwaad, gij maakt geen onderscheid
„En daardoor wordt uw zaak onhoudbaar en ontwijd!"
„Ja, ja, hij heeft gelijk!"
„Loop voor den drommel henen!"
„Hij heeft een goede kijk!"
„Maar niet op ons, zou 'k meenen!"
„Hoort! luistert wat hij zegt!"

„Ja, hoort! hij raaskalt maar!"
„Neen, neen, de man heeft recht!"
„Hij brengt ons in gevaar!"
„Voorzeker is de nood, voor u ten top gestegen!
„Maar hij, die roept om brood, dient eerst te overwegen,
„Hoe hij bereiken zal, het allerbest zijn doel,
„Men krijgt het zeker niet, door ordeloos gewoel!
„Neen vrienden hebt geduld . . . . ."
„Dat is een zeer schoon kruid!
„Dra wordt uw maag gevuld . . . . .
„Verrader! schei maar uit!
„Ga naar het parlement, daar kunt gij veilig zwetsen!
„En voor je veertig pop, zoolang 't je goeddunkt, kletsen!
„Maar hier, wij eischen brood! er is genoeg gepraat!
„Komaan, voeg bij het woord, dan ook nu eens de daad!"
„Kalmeert u, gaat naar huis! . . . . .
„Soldaten!!"
„Vuur!" — „Verraad!!" — „O wee, wij zijn verloren!"
„Vuur!"
Vlucht vrouwen, kinderen, vlucht van achter en van voren,
Komt een gesloten muur van bajonetten aan,
Vlucht! als ge tijd nog hebt! Of alles is gedaan!
Nu 't parlementslid staat te praten,
En 't volk vermaant naar huis te gaan,
Is in de rijen der soldaten
Weer orde en regelmaat ontstaan.
En wederom, daar knallen schoten!
Slechts enklen schieten in de lucht.
Weer wordt er werkmansbloed vergoten,
Het volk neemt overhaast de vlucht.
Dragonders zwaaien wild den degen,
De straten worden schoongeveegd.
Terwijl naar slop en nauwe stegen
Het angstig volk zich voortbeweegt.
Nog altijd blijft de honger knagen,
Nog loopen 's werkers kinderen naakt,
Hoewel de rijkaard alle dagen
Zich nog met wijn en spel vermaakt.
In de rapporten wordt nu spoedig
De loop der zaak aldus vermeld:
„Het grauw was woest, het leger moedig,
Maar toch, d'Orde is hersteld!!"

En zij beweegt zich toch!

In 't heilig oude Rome, voor 't Hooge Tribunaal
Stond eenmaal Galileï, de kenner van 't Heelal.
Men dwong hem daar te zweren, dat hij zich had vergist.
Hij moest zijn oogen sluiten voor wat hij zeker wist.

Men sleept hem in den kerker, een vochtig, donker hol,
De frissche geest gebonden in 't lichaam, lijdensvol,
De held moest onderwerpen zich aan der huich'laars macht,
Verdraaien en vervloeken, wat hij aan 't licht eens bracht.

Hij laat zich buiten leiden in 't lieve zonnelicht,
Wel teek'nen mart'laarstrekken zijn edel aangezicht.
Doch hoe zijn leden macht'loos in boeien zijn gekneld,
Zijn hart zal niet verdragen de banden van 't geweld.

De oude moest het zweren, hem baatte geen verweer,
„De Aardbol hier beneden beweegt zich nimmermeer,
Zij rust in hare hengsels voor eeuwig vast en stil,
De zonneschijf daarboven, draait slechts om harentwil."

Doch als hij 't heeft gezworen, zijn hand op 't boek gelegd,
Dan bruischt het in zijn boezem, om wat hij heeft gezegd.
En door zijn tanden perst hij, verstoord en grimmig nog,
Trots eed en papen-almacht: „En zij beweegt zich toch!"

En zooals Galileï de macht ten offer viel,
Zoo zijn veel waarheidshelden gemarteld in hun ziel,
Vaak door bedrog en leugen gekruisigd en verbrand:
Maar hunne geesten leven tot in het verste land.

Dus moed gevat, gij kampers: Dat waarheid nimmer sterft,
U toont de trouwe liefde, die gij als bruid verwerft.
En sleept men u ten doode: Van uit den vuurgloed nog,
Roept het uit vlammentongen: En zij beweegt zich toch!

Uit het Duitsch van O. E.

Gij hebt de macht

Gij hebt de macht,
Hoe men van hoogerhand
U ook vernederd heeft,
Gij hebt de kracht,
Gij zijt de hoogste stand,
Waarvoor de wereld beeft.

Gij hebt de macht,
Hoewel ge machteloos
U onderdrukken laat.
Gij wordt veracht,
Wijl men u krachteloos
En weerloos nederslaat.

Men telt u niet,
Men trapt u op den nek
Gij, anders toch zoo sterk.
Wat men u biedt,
Is jammer en gebrek,
Daarvoor eischt men uw werk.

O, voeldet gij,
Hoe machtig of ge waart
Als gij elkaar verstond.
Dan vocht g' u vrij,
En over heel de Aard'
Klonk 't vrijheidslied in 't rond.

Ook hebt gij 't recht!
Waarom wordt gij miskend?
En maakt men u tot slaaf?
Zijt gij zoo slecht?
Is dan de heerschersbent'
Zoo uitermate braaf?

Komt, opgestaan!
Verlost u uit den band,
Die u zoo bitter knelt!
Treedt allen aan,
Vooruit, verdrukte stand!
Verbreekt de macht van geld!

De Nieuwe Beurs te Amsterdam.

Daar staat ge, monument van steen,
Gewrocht van menschelijke vlijt,
Voltooid door 't zoogenaamd gemeen,
Aan God Mercurius gewijd!
Den God, die zooveel onheil stichtte,
Die achter 't mom van liefd' en recht
Den arm des vierden stands ontwrichtte,
En machteloos heeft neergelegd.

Een zee van tranen en van bloed,
Vermengd met stroomen werkmanszweet,
Met zuchten uit zijn bang gemoed,
En met zijn schrillen hongerkreet,
Dat zijn de vreeselijke bronnen
Waaruit g'uw levenssappen zuigt,
Waaruit de schatten zijn gewonnen,
Waarvoor de gansche wereld buigt,

Ik hoor uit ied'ren steen een vloek
Een aanklacht tegen bruut geweld;
Daar klinkt uit den effectenhoek
Het rammelen van 't begeerde geld,
Het ruw verkwans'len van papieren,
Des arbeids opgezogen kracht,
Ik zie de hebzucht welig tieren,
Die pest van 't menschelijk geslacht.

Toen 't nij'vre volk u had voltooid,
Na zeer veel moeite en gevaar
Is 't in des levens stroom verstrooid,
En zie, het kapitaal is daar,
Om zich te voeden met de vruchten
Des arbeids als een woekerplant,
Niet luisterend naar de zware zuchten,
Van den getrapten vierden stand.

Hoe ook de werkman zich beroemt
Op alles wat hij heeft gewrocht,
Hij is tot slavernij gedoemd,
Hij heeft zijn lichaamskracht verkocht.

Zijn beulen, die hem wreed beroofden,
Gaan heen, beladen met de buit,
Zij kleeden d'arme afgesloofden
Nog eerst tot op het lichaam uit!

Het is des werkmans eigen schuld,
Dat al dit onrecht nog bestaat,
Zoolang hij alles lijd'lijk duldt,
Zich door zijn heerschers trappen laat,
Zoolang hij zich maar laat ontrooven,
Zijn krachten en de vrucht daarvan,
Komt hij d'ellende nooit te boven,
Blijft hij de slaaf van zijn tiran.

Maar eenmaal, als de strijd ontbrandt,
Wanneer de sluimerende kracht,
Die in hem woont, van allen kant,
Zich driest vertoont, wee dan de macht
Die zijn verlossing wil verijdelen!
Klinkt eens zijn lang gesmoorde stem,
Om recht, wie zal die kracht dan breidelen?
Dan is de overmacht aan hem!

Dan is zijn schoonste kunst en vlijt
Eerst recht tot nut van iedereen,
Dan trekt niet d'enkeling profijt
Daarvan, maar wel het Algemeen.
Gij Beurs, zijt dan in school herschapen,
De menschheid stijgt dan stap voor stap
En met het geestelijke wapen,
Verovert zij de Wetenschap.

De Kunstschilder.

Gereed! Ja eindelijk gereed!
Hoevele uren, dagen, weken,
Heb ik wel al aan u besteed!
Ik heb geen oogenblik gerust,
Voordat ge waart, wat ge thans zijt.
'k Heb al dien tijd, ja, onbezweken,
Mijn kunst'naarsziel aan u gewijd.

En als het ware onbewust,
Heb ik het beste van mijn leven,
Aan u, o heerlijk stuk gegeven.

O lieve kunst, wat zijt ge schoon!
Gelukkig hij, die met uw gave
Zich van nature voelt bedeeld,
Die zich aan uwe bron mag laven,
En wien ge met uw adem streelt,
Dien gij verheft tot uwen troon.
Voor wien Natuur geen wond'ren heeft
In al haar schoonheid en haar luister,
Die met haar voelt en met haar leeft,
Verstaat haar zacht en zoet gefluister,

Gereed! Ja eindelijk gereed!
Mijn eigen ik! Mijn ziel! Mijn wezen!
Mijn dierbaar kind, och ja, ik weet,
Gij kunt de smarten niet genezen,
Die ik om uwentwil doorleef,
Voor welker pijn ik ril en beef.
Wie kent mijn wroeging, wie mijn lijden?!
Wel is het offer wreed en groot,
Maar toch, het moet! Straks nijpt de nood.

Ik ga u, dierbaar stuk, verkoopen!
Waar zal ik gaan, waar zal ik loopen?!
Ik deins terug haast voor die daad.
Wie zal het meeste goud mij geven?...
Wat bitt're bron om van te leven!
Maar weet, ik ben ten einde raad!
De laatste gulden is gevloden,
Mijn huisgezin heeft vele nooden,
Weg, weg van hier! kom laat ons zien,
Hoeveel men nog voor u zal biên.

Hij, die een oordeel straks zal vellen,
Is voor de Kunst als ijs zoo koud.
Die door zijn guldens uit te tellen,
Zichzelven voor een „kenner" houdt;
Hij zal mij op uw fouten wijzen,
En u, mijn ziel, als koopwaar prijzen,
't Is om te dragen al te zwaar!

Ik voel mijn hart in opstand komen,
Mijn bloed van drift al sneller stroomen,
Maar stil!... mijn brood is in gevaar!

Gereed! Ja eindelijk gereed!
Ach, lieve Kunst, ge zijt geen „Kunst",
Zoolang de kunstenaar nog eet
Van 's wreeden rijkaards gril of gunst.
Zoolang hij nog zichzelf kleineert,
Het *schijnbaar groote* hoog vereert.
Zoolang als hij niet, hoogverheven,
Vrij naar zijn ideaal kan streven,
Zoolang blijft, wat zijn ziel ook wrocht,
De „Kunst" een leelijk wangedrocht.

5 December.

De dag is weer gekomen.
'T Is vijf December nu,
En altijd op dien datum,
Denk ik toch weer aan u.
Gij, Wieb'ren, (*) die daar in uw cel
Zoo afgezonderd zijt,
Ik wou, dat ik u helpen kon,
Dan waart g' allang bevrijd.

Al wat wij voor u deden,
Bracht u de vrijheid niet,
En ach ge hebt zoo lang nog
Een martling in 't verschiet,
Al vlieden ook de jaren heen,
Toch is 't een eeuwigheid,
Dat gij daar tusschen kalk en steen,
Uw jeugdig leven slijt.

Ik eer u om uw lijden,
Gij zijt een martelaar!
Uw onrechtvaardig vonnis,
Drukt u al bijster zwaar,
O, is men van geen schuld bewust,
Waaraan ik vast geloof,
Hoe moet gij dan te moede zijn,
Bij zulk een vrijheidsroof!

De tijd zal eenmaal brengen,
Het zoo gewenschte licht,
En aan uw rechters toonen
Het onheil eens gesticht.
Maar wat er ook gebeuren moog!
U treft een zware straf!
Een schuld'loos offer blijft ge toch!
Dat wascht de Zee niet af.

(*) Wiebren Hoogerhuis, thans in vrijheid.

Het misnoegde kind der armen op Sint Nicolaas.

Sint Nicolaas, Sint Nicolaas, wat zijt gij onoprecht!
Gij zijt zoo braaf, zoo zegt men, maar ik zeg, dat gij zijt slecht!
Zie ginds die schoone winkelrij,
Wat is daar nu voor mij wel bij?
't Is moois en lekkers, wat men ziet,
Maar 't is voor 't kind der armen niet.

Sint Nicolaas, Sint Nicolaas, wat heb ik toch misdaan,
Dat op een droog stuk roggebrood ik naar mijn bed moet gaan?
Een bed van planken en van stroo,
Sint Nicolaas, hoe komt dat zoo?
Zeg, wat is toch de reden, man!?
Of weet g' er zelf geen hoogte van?

Sint Nicolaas, Sint Nicolaas, zie eens die rijke meid,
Ze heeft me daar een lekk're koek, met krenten en konfijt.
Zij kauwt, als op een taai stuk leer,
Dat komt, ze heeft geen honger meer.
Zij geeft de brokken aan den hond;
Had ik hem, 'k at hem op terstond!

Sint Nicolaas, Sint Nicolaas, mijn moeder heeft verteld,
Dat gij de mooiste gaven brengt, waar 't rammelt van het geld.
Dat dit nu juist de reden is,
Dat d' arme ontevreden is,
De vraag is, zegt ze, arm of rijk,
En moeder heeft volmaakt gelijk.

Sint Nicolaas, Sint Nicolaas, hoe kunt ge toch zoo doen?
Dat is nu toch niet eerlijk op, niet ieder zijn rantsoen.
Als gij nog langer zoo verdeelt,
Den arme schuwt, den rijke streelt.
Dan is het wijsste, wat ge doet,
Dat gij in Spanje blijft voor goed.

Sint Nicolaas, Sint Nicolaas, wat zijt ge wreed en koud!
Is dan het kind der arme liên, doorloopend slecht en stout?
Straf hier, straf daar, straf overal,
Bedreiging, vloeken, zonder tal,
En als gij eindlijk komt in 't land,
Dan vindt het nog een leêge mand.

Sint Nicolaas, Sint Nicolaas, ga toch maar spoedig heen,
Men eert u als een heilige, maar hebt een hart van steen.
Waar honger en ellende woedt,
Brengt gij geen enkel stukje goed,
Daar komt ge nimmer met uw knecht,
Sint Nicolaas, wat zijt ge slecht!!

Waarheid en Leugen.

LEUGEN.

Zeg, Waarheid, wat voert u toch zóó aan de straat?
Gij loopt hier zoo eenzaam in Eva's gewaad!
Gij zijt zoo bevuild, zoo beslijkt en bespat,
Uw lichaam met wonden, uw oogen zoo mat.
Wat is in het leven u wel overkomen?
Wie heeft u, o Waarheid, uw kleeding ontnomen?
Waarom siert ge u niet met linten en bloemen?
Wie weet of men u niet de schoonste zou noemen,
Men zou u, geloof me, op aarde beloonen,
Door u als de maagd der verlichting te kronen.
Men eerde u dan in uw maagd'lijk gewaad,
En nu loopt ge rond door een ieder gehaat.

WAARHEID.

Wel, Leugen, wat kan u mijn naaktheid toch raken?
Wilt gij u met linten en strikken vermaken?
Uw wanstaltig lichaam met bloemen versieren,

Geëerd en bemind langs de hoofdstraten zwieren.
Wilt gij u aan al wat oneerlijk is, wijden,
U laten misbruiken om mij te bestrijden.
Welaan, doe gerust, wat ge denkt dat ge moet,
Maar waan niet, dat gij mij veranderen doet!
Let wel, als ik mij, zooals gij doet, ging kleeden,
Gesmukt en getooid ging de wegen betreden,
Dan ware ik, evenals gij, op mijn eer
Een Leugen; ik was dan de Waarheid niet meer.

LEUGEN.

Maar Waarheid, hoe kunt ge zoo'n oordeel toch vellen,
Waar dient het toch toe u zoo nood'loos te kwellen?
Hoe lang hebt ge nu al uw achting verloren!
Zoolang als de menschheid bestaat, zijn de sporen,
Die gij op uw pad hebt gelaten, zoo min,
Veel minder waarneembaar dan bij het begin.
Zie eens, hoe de menschen beleefd zijn en buigen
Voor mij, in mijn tooi, ja al ben ik de Leugen.
En gij, o, ik heb het al eeuwen geweten,
Gij wordt in uw naaktheid met vuilnis gesmeten.
Ik word door een ieder geëerd en gevleid,
Omdat ik mij kleed naar den geest van den tijd.

WAARHEID.

Verleidelijke Leugen, ga gij maar uw gang,
De wegen der Toekomst zijn duister en lang,
Maar dit wil ik u op mijn woord wel verklaren:
Men zal in bedrog nooit de Waarheid ontwaren,
Men neemt u te baat, maar als is men bevreesd,
Doet men oogenschijnlijk of ik 't ben geweest.
Ik heb op de wereld al veel ondervonden,
Ik ben al zoo dikwijls bevuild en geschonden,
Ik kan geen tehuis op de aarde nog vinden,
Ik heb haast geen vrienden en ook geen beminden,
Maar wat in mijn treurig bestaan mij verheugt,
Dat is, dat ik leef en gedij door de Deugd.

LEUGEN.

Welnu, is de Ondeugd dan 't leven van mij,
Geloof me, o Waarheid, ik waag het er bij.
Ga gij maar als pelgrim de wereld doorreizen,

Men zal u wel altijd de deur blijven wijzen
Gij kunt onder menschen niet leven en wonen,
Men kan zich met u in gezelschap niet toonen.

WAARHEID.

En moet ik ook eeuwen nog lijden en zwerven,
Nooit zal men mijn ziel door misleiding bederven.
Nooit zal ik gedoogen, dat men mij ontsiert,
Met mij als een deerne wat joolt en pleziert.
Ach, niemand heeft mij ooit mijn kleeding ontnomen,
Ik ben als een naakte ter wereld gekomen.
En hoe gij, o Leugen, mij tracht te verslaan
Ik blijf tot uw schande toch eeuwig bestaan.

De strijd onzer dagen.

Daar komen de drommen van arbeiders aan;
Zij trekken ten strijd om de bloedroode vaan;
Zij zingen het lied der bevrijding, hoezee!
Wie stemt met hun lustigen strijdzang niet mee!

Zij hebben sinds eeuwen hun keet'nen getorst,
Niemand, die voorheen daaraan rammelen dorst,
Zij leefden in druk en in diepe ellend,
En hadden hun krachten nog nimmer gekend.

Zij gingen gekromd door de macht van het geld,
Zij hadden nog nimmer hun eischen gesteld.
Nog nooit hadden zij naar verbet'ring getracht,
Steeds als hun gebieders gedaan en gedacht.

Vandaar nog de lijdende trek in 't gelaat,
De oogen, die flikkeren van vlammenden haat;
Vandaar is hun gang nog zoo moeilijk en zwaar,
Hun bukkende houding en 't grijzende haar.

Maar nu hebben eind'lijk de zwoegers geleerd,
Hoe of men den vijand beheerscht en trotseert,
Zij weten nu, dat men hun krachten behoeft.
En dus solidair hun verlossing beproefd,

Wij hebben voor u, proletaren, respekt,
Nu gij, door den geest van de vrijheid gewekt,
Uw banden gaat breken, uw boeien verplet,
Beslist en besloten u samen verzet.

Ziet eens, hoe de pers u belastert, bespuwt,
Ziet, hoe het kap'taal van uw hand'lingen gruwt,
Stoort u aan geen pers of geen vijand, hoe groot,
Want gij hebt meer macht, dan de felste despoot.

Gij, gij kunt ze dwingen, alleen door uw wil,
Gij hebt slechts te durven, en alles staat stil.
De machtigste heerscher, die heden nog leeft,
Weest zeker, dat hij voor uw vrijheidszin beeft.

Vereent u, o werkers, al meer en al meer,
En toont, als ge wilt, wat ge kunt, aan uw heer!
Blijft strijden, vol moed, om de purp'ren vaan,
En eischt voor den *mensch* een menschwaardig bestaan.

Febr. 1903.

Militarisme.

Militarisme, o schandvlek op aarde!
Leelijke, alles-verslindende muil,
Slokop, waarin voor miljoenen aan waarde,
Wegzinkt als in een onmetelijke kuil.
Gij, die een stoet van waanzinnige pralers
Leidt tot een leven van luiheid en moord,
Gij, die het geld van belastingbetalers
Opeischt in naam van het koninklijk woord.
Gij, die de knapen reeds vroeg in het leven,
Wreed'lijk van menschen tot beulen herschept,
Gij, die de wereld doet rillen en beven,
Overal waar maar van u wordt gerept.
Stroomen van tranen, door moeders vergoten,
Heulsap, waarin ge uw onderhoud zoekt.
Zuchten, den boezem der vaders ontschoten,
Geesel der menschheid, zij eeuwig gevloekt!
Zeker, eens zullen de tijden genaken,
Dat gij van 't volk zóó ontzettend veel vraagt,
Dat het met hong'rende, klapp'rende kaken
U, noodgedrongen, voor altijd verjaagt.

Lied der Verdrukten.

WIJZE: *Hollands kind.*

Hoog de arbeid! stoere slaven!
  Zonder hem wordt niets gedaan.
Heel de menschheid kan zich laven
  Aan zijn bron, en ruim bestaan
Van de vruchten die daar bloeien
  Aan zijn wijd vertakten stam;
Nergens kan een sprietje groeien, } *bis.*
  Waar niet eerst de arbeid kwam.

Laat gerust de heeren prijken,
  Laag op d'arbeid nederzien,
Maar de bron van hun verrijken,
  Is de kracht der arme liên.
Al hun weelde en vermaken,
  Zijn de vruchten van uw zweet.
Al het voorrecht, dat zij smaken, } *bis.*
  Steunt op kommer en op leed.

Waarom moet gij in het leven
  Altijd vol van zorgen zijn,
Waarom uwe krachten geven
  Onder smart en hongerpijn?
Van wat gij tot stand deedt komen,
  Van den arbeid, dien gij boodt,
Zijn de vruchten u ontnomen, } *bis.*
  En gij kreegt een droog stuk brood.

Weest o werkers op uw hoede!
  Ziet toch toe, waarom het gaat!
Werkt niet langer, tot gij moede
  Weldra op de keien staat.
Laat de vijand u niet leiden
  Van de juiste paden af.
Voor uw rechten moet ge strijden, } *bis.*
  Moedig voorwaarts tot aan 't graf!

Waak op, o Volk!

Waak op, o volk, blijf eischen uwe rechten!
Gij, door uw vijand in het stof gesleurd,
Gij hebt genoeg gejammerd en getreurd,
Gij hebt genoeg met wanhoop moeten vechten;
Door moedig hand'len wordt ge opgeheven,
Dat zal verbet'ren eens uw smartvol leven.

Waak op, o volk, verscheur de wolkgordijnen;
Duld die niet langer voor uw aangezicht,
Maar laat bestralen u het ware licht.
Het bijgeloof moet van de Aard' verdwijnen;
Gij hebt nu eeuwen reeds voor niets geloofd,
Tot men u eind'lijk alles heeft ontroofd.

Op dus, o volk, weg ijd'le waan en droomen;
Bevrijd u van de snoode slavernij!
Het vaandel der verlichting maakt u vrij;
Daardoor zal uw verlossing eind'lijk komen.
O, dat de haat der volken eens verdwijn',
Dan zullen alle menschen broeders zijn.

Waak op, o volk! Bedrog en leugen wijken,
Reeds naakt het teeken van den nieuwen tijd,
En Waarheid, Liefde en Gerechtigheid,
Zij zullen eenmaal in uw vaandel prijken,
Trek niet terug, o volk, houd moedig stand,
U is de Aard', breekt eens den laatsten band.

Uit het Duitsch van Robert Reuszler.

De Pelgrim.

Zeg, pelgrim, waarheen richt gij toch uw schreden?
Gij schijnt vermoeid en stram van lijf en leden,
Het lijkt me toe alsof ge bitter lijdt.
't Is of uw ziel in stille wanhoop schreit.
Wat zijn uw haren grijs, uw hoofd zoo diep gebogen,
Een hopeloos leed straalt uit uw doffe oogen,

Dat maakt zelfs mij diep in mijn ziel bewogen;
Kom, zeg mij eens, wat heeft u in het leven,
Toch zooveel stof tot droefenis gegeven?

— — — — — — — — — — — —

Ik wandel eenzaam door het leven heen.
'k Heb mij tot plicht gesteld om op mijn schreên
Naar liefde en ware menschenmin te zoeken,
't Onreine, dat mijn oog ontmoet, te vloeken.
Mijn jonge vriend, zie hier mijn haren kleed!
't Is afgedragen onder bitter leed.
Ik heb gezocht in alle wereldstreken,
Maar 't leven is mij een woestijn gebleken,
Een dorre wildernis, waar bloem noch plant
Kan wortel schieten in het schrale zand.
Daar waar ik dacht dat 'k liefde had gevonden,
Werd hart en ziel door haat en nijd verslonden;
'k Heb op mijn tocht in vele schoone landen,
Den fakkel van den oorlog zien ontbranden,
Terwijl men liefde preekt in alle oorden,
Zag ik de menschen rooven, plund'ren, moorden;
Miljoenen levens liggen op mijn paân,
Die in de wildernis zijn heengegaan.
Ach ja, 't is hard mijn vriend, in al die jaren
Heb ik in 't leven niets als smart ervaren.
Omdat ik *menschen* zocht, ben ik verguisd, gehoond,
Daarvoor alleen ben ik met smaad en spot beloond.
Gesteenigd heeft men mij en wreed geslagen,
De teekens moet ik altoos met mij dragen,
Zie hier! zoo heeft men mij in blinde woede,
Getuchtigd met de scherpe berkenroede,
Doch ook mijn hart heeft men vaneengereten,
En dat zijn wonden, die 'k niet *kan* vergeten,
Zij brachten mij meer blijvend schrijnend leed,
Dan ooit de slag der berkenroede deed;
Is 't u thans klaar, waarom ik ben gebogen,
Waarom die doffe gloed ligt in mijn oogen?
Ik strompel door het dorre leven heen,
Vervolg mijn weg, hoe doodsch ook, heel alleen!
Alleen mijn staf blijft mij getrouw ter zijde,
En is mij op mijn zwertocht een geleide.
Mijn zoon, ik zal het niet zoo lang meer maken,
Ik voel den adem van den dood reeds naken,

Weldra zal ik mijn levenspad vol-enden,
En dan blijf allicht ik, o diep miskende,
Tot loon voor al mijn streven, onbegraven,
In deze woestenij, ten prooi der raven!
— — — — — — — — — — — —

Nu zie ik, arme pelgrim, klaar
De oorzaak van uw zilver haar!
De machten die gij hebt bestreden,
Zij maken u, van lijf en leden,
Een diepgebogen martelaar.

Maar wie heeft op zijn levenspad,
Een schooner ideaal gehad?
Men heeft uw ziel met smart beladen,
U leed berokkend op uw paden, —
Maar men benam u niet die schat!

Waar is de mensch, die zoo oprecht,
Zijn levenspad heeft afgelegd?
Wat ben *ik* daarbij vergeleken,
Mij zou daartoe de moed ontbreken,
Dat zij u dan tot troost gezegd.

— — — — — — — — — — — —
'k Aanvaard dus weer alleen den tocht door 't leven!
De laatste krachten, die mij zijn gebleven,
Wensch ik nog aan mijn ideaal te geven,
Alzoo mijn vriend, pluk rozen op uw paden,
Mijn wegen zijn met distelen beladen!

De roode Hanna of de Vrouw van den Strooper.

Een zuig'ling aan de borst, den tweeden,
Het knaapje op den rug, zij leidt
Aan hare hand de eerstgeborene,
Die koud en barvoets naast haar schrijdt,
Den vader hebben ze gevangen,
Boet in den cel zijn heldenmoed;
God, zorg nu voor de roode Hanna!
De strooper wordt daar trouw behoed.

Ik zag haar vaak in beet're dagen,
Was onderwijzers liefste kind;

Zij spon en zong, zij las en naaide,
  Een meisje, overal bemind;
Danste zij Zondags om de linden,
  Wat was zij vroolijk, welgemoed!
God, zorg nu voor de roode Hanna!
  De strooper wordt daar trouw behoed.

Een jonge hupsche, rijke pachter
  Beloofde haar een heele schat;
Men spotte met haar roode haren,
  Waarna haar de schavuit vergat;
Er kwamen en er gingen and'ren,
  Zij had immers geen bruilofsgoed.
God, zorg nu voor de roode Hanna!
  De strooper wordt daar trouw behoed.

Een deugniet was zeer snel besloten:
  Ik neem U wel, 't zij blond of rood;
Ik heb drie buksen, ken de holen,
  'k Heb van den houtvester geen nood;
Den zwartrok zal ik ook betalen,
  Wiens kletspraat ons verbinden moet,
God, zorg nu voor de roode Hanna!
  De strooper wordt daar trouw behoed.

Zij zei niet neen, met zacht verlokken
  Sprak de Natuur haar in het hart,
Tot driemaal toe werd Hanna moeder
  Alleen in 't bosch in bitt're smart;
De kindren leven en gedijen,
  Zij hebben frisch en bruischend bloed;
God, zorg nu voor de roode Hanna!
  De strooper wordt daar trouw behoed.

Op 't donker pad der trouwe gade
  Blonk nog een straaltje, lief en rein;
Zij glimlacht; O, die kleinen zullen
  Zwartharig als hun vader zijn;
Zij glimlacht, ach! en uit haar lachen
  Schept de gevang'ne nieuwen moed.
God, zorg nu voor de roode Hanna!
  De strooper wordt daar trouw behoed.

Uit het Fransch.

Welkom lieve Mei!

Welkom, welkom, lieve Mei!
Bode van ontwakend leven,
Winterkou is weer voorbij,
Door de velden en langs dreven,
Over bergen en in dalen,
Giet de lieve zon haar stralen,
't Vogelenkoor brengt schoon en zoet,
Zingend ons zijn lentegroet.

Welkom, welkom, lieve Mei!
O wie zoudt ge niet verrukken!
't Vee zal weldra in de wei,
't Malsche gras bij hoopen plukken,
't Was bevrijd in koude dagen,
Van de ruwe wintervlagen,
Maar hoe warm ook was de stal,
't Mint de Vrijheid bovenal.

Welkom, welkom, lieve Mei!
Wasdom brengt ge aan boom en varen,
Ziet, hoe ginds de nijvre bij
Weer haar honig gaat vergaren,
Hoort haar snorren, hoort haar soemen,
Ziet, ze zoekt op kruid en bloemen
Voedsel uit den overvloed,
Die Natuur haar vinden doet.

Welkom, welkom, lieve Mei!
Vogels gaan hun nestjes bouwen,
Om, als eenmaal uit het ei
't Jong de wereld komt aanschouwen,
Het in boomen, onder daken,
Voor den vijand te bewaken,
Hem is op den juisten tijd,
Zacht een legertje bereid.

Welkom, welkom, lieve Mei!
Ook al klinkt daar uit de steden
Een ontzettend angstgeschrei
Nagalm van wat wordt geleden,

Van de smart, die wordt gedragen,
In de nijvere arbeidslagen,
Van de schand, die wordt begaan,
Aan de bron van 't volksbestaan.

Welkom, welkom, lieve Mei!
Zwoegen ook in duin en velden,
In het zand en in de klei
Arbeidzame, stoere helden,
Die, door arbeid kromgebogen,
Nog niet één dag rusten mogen,
Die een kommervol bestaan,
Leiden op hun levensbaan.

Welkom, welkom, lieve Mei!
Mogen wij nog eens ervaren,
Dat zal komen in de rij
Heel de stand der proletaren.
Dat men ons, aaneengesloten
Nimmer uit ons werk kan stooten,
Als wij op den eersten Mei
Zeggen: „Nu het werk aan zij!"

Welkom, welkom, lieve Mei!
Helpt verbreken onze banden
Die door harde slavernij,
Drukken ons in alle landen.
Die de vrije uiting smoorden
Overal ons recht vermoorden,
Die ons door de eeuwen heen,
Stempelden tot het „gemeen."

Welkom, welkom, lieve Mei!
Help ons in de toekomst stichten,
Een gezonder maatschappij,
Eene waar wij 't oog op richten,
Waarin niemand hoeft te klagen,
Waar een mensch in welbehagen,
Zich zal voelen op zijn plaats,
Vreedzaam wonend met zijn maats.

Welkom, welkom, lieve Mei!
Hopen wij, dat eens zal naken,

Het zoo lang verlangd getij,
Dat de volkeren ontwaken,
Dat zij, als de vog'lenkoren,
Ongestoord hun lied doen hooren,
Dat de helsche tyrannie
Vliedt voor edele harmonie.

Welkom, welkom, lieve Mei!
Eenmaal zullen w' ons gevoelen,
Ongebonden, fier en vrij,
Ziet alreeds de werkers woelen,
Hoort de kreten, die zij slaken,
Ja, bij hen begint t' ontwaken
En zal bloeien op den duur,
't Vrije leven der Natuur.

Vrede op aarde (?)

Vrede op aarde — haast negentien eeuwen
Reeds zijn in wenschen daarhenen gegaan,
Biddende priesters en huichelende paters,
Kerken met dwepende menschen belaân.
Ziet ze daar loopen, de hoofden gebogen,
Alles zoo stemmig en ernstig in schijn,
In de kapel op de knieën gebeden —
God, laat het „Vrede op aarde" eens zijn —.
Koningen, keizers, zij knielen deemoedig,
Buigen het hoofd op de aarde terneer,
Gaan, met het masker der liefde omhangen,
Op ten gebed, tot hun Heiland, hun Heer.
Keerdet gij, Jezus, in 't leven eens weder,
Zaagt gij die huich'lende bende daar gaan,
Zeker, ge zoudt u niet langer bedenken
En met uw zweep uit den tempel hen slaan.
Hoort ge de klokken? Langs velden en beemden
Treffen haar heldere klanken ons oor,
Dreunende, statige tonen van d' orgels
Ruischen op straat tot den wandelaar door.
Vrede op aarde! — In bloed en in tranen,
IJzer en staal gingen eeuwen voorbij!
Heele geslachten vermoord en geteisterd —
Vrede op aarde! — o, huichelarij!

Straks staan de kerken weer leeg en verlaten
En gaat de wedloop op nieuw zijnen gang,
Koningen, keizers en priesters, prelaten
Zijn weer vergeten hun Kerstmisgezang.
Menschen, die eens hun geweten bezwaarden,
And'ren te voeren als schapen ter slacht,
Worden verheerlijkt door hen, die zich voordoen,
Jezus, te zijn als bekleed met uw macht.
Duizenden broeders en zusters gaan onder
In de verderf'lijke poel der ellend',
En toch, o Jezus, dat is aan de rijken
Daar aan den feestdisch — o schande — bekend.
Vrede zal zeker op aarde eens komen,
Leven zal 't menschdom eens heerlijk en vrij,
Als maar de macht der verdrukkers verbroken,
Als maar verwoest is de geldmaatschappij.

1898.

Overpeinzing,

opgedragen aan den 25-jarigen Veldtocht tegen het Kapitalisme.

„Ontwaakt! Ontwaakt!! Ontwaakt!!! verdrukte arbeidsscharen
Ontwaakt! o arbeidsman, de Vrijheidsdag breekt aan!"
Zoo zongen wij alreeds voor meer dan twintig jaren,
En met die hoop bezield zijn w' altijd blijven staan.
Maar wanneer zal dan toch die Vrijheidsdag eens komen?
De heele wereld beeft bij 't onrecht dat geschiedt,
Nog altijd wordt ons 't recht op 't leven wreed ontnomen,
Nog hoort men onze kreet der wanhoop blijkbaar niet.
Nog lijdt het volk gebrek, nog zucht het in zijn boeien,
En der tirannen vaan waait driester nog omhoog,
Hun overheerschersmacht doet hen van wellust gloeien,
De onverholen haat vlamt dreigend in hun oog.
De vage theorie van: „Werkers, weest tevreden!"
Heeft lang reeds plaats gemaakt voor: „Bende, pak je voort!"
Voor 's voog'laars zoet gefluit is in de plaats getreden
De muilband, waarmeê men thans alle klachten smoort.
De werkman mag zijn recht op 't leven niet doen gelden,
Al teert ook weg zijn vrouw, al hongert ook zijn kind,
Hij is verkocht aan hen, die hem de wetten stelden,
Hij slooft totdat hij eens in 't graf zijn einde vindt.

Ontwaakt, o arbeidsman! nog wil ik u eens wekken!
Wanneer toch zal voor u de nacht verzwonden zijn?
Vermorselt toch het juk, dat knelt op uwe nekken!
Op! en begroet met ons der Vrijheids zonneschijn!
Wat ligt ge nog ter neer! hoe kunt ge langer slapen!
Ziet g' in uw droomen niet de schoone vrijheidsmaagd?
Zij wenkt u allen toe. En met de kreet: „Te wapen!"
Vervolgt zij haren weg, vrij, fier en onversaagd.
Ja, zij vervolgt haar weg, want kunt g' ook niet ontwaken,
Zij waakt en slaapt niet in, zij houdt getrouw de wacht,
Zij zal dan zonder u de ijz'ren banden slaken,
En brengen u haar licht, ook trots uw duist'ren nacht.
— — — — — — — — — — — — —

Ver over zee en land, op bergen en in dalen,
Zal eens de Vrijheidsmaagd verwinnend voorwaarts gaan,
Totdat de Vrijheidszon haar vriend'lijk zal bestralen,
Die dan voor 's menschen geest nooit weer zal ondergaan.
O, ijd'le, dwaze waan, dat het wel zoo zal blijven,
Omdat het, zoo men zegt, altijd zoo is geweest,
Neen, neen, de Vrijheid laat zich door geen macht verdrijven,
Nooit onderdrukt men weer der volk'ren vrijheidsgeest.
Het zaadje, eens gezaaid, zal tot een boom gedijen,
Der Vrijheid toch behoort de wereldheerschappij,
Haar strijders zullen op des heerschers burcht rammeien,
Tot die bezwijkt, en 't volk zal juichen: „Vrij! o Vrij!"

Trots dat alles.

Houdt den voet ons op den nek
Blijft ons onderdrukken,
Noemt ons simpel, noemt ons gek,
Als wij macht'loos rukken
Aan de ket'nen, die wij reeds
Vele eeuwen dragen!
Trots dat alles zullen wij
In ons pogen slagen!

Waar gij zelve zijt te laf
Voor uw zaak te vechten,
Stuurt soldaten op ons af.
Die het pleit beslechten.

Die voor u hun jeugdig bloed,
Ja, hun leven wagen.
Trots dat alles zullen wij
In ons pogen slagen!

Laat de kerk maar trouw haar spel
Met de werkers drijven,
Met haar hemel en haar hel
't Volk misleiden blijven,
Laat de heele priesterschaar
Altijd door u schragen.
Trots dat alles zullen wij
In ons pogen slagen!

Jaagt politie overal
In de arbeidsdrommen.
't Baat u niets, want nimmer zal
Onze eisch verstommen.
Laat haar ranselen met den stok
Schieten naar behagen.
Trots dat alles zullen wij
In ons pogen slagen!

Laat volledig zijn uw wraak,
Werpt ons op de keien.
Schept in onze smart vermaak
Als wij honger lijen.
Doe de liefde en de vrêe
Uit ons huis verjagen;
Trots dat alles zullen wij
In ons pogen slagen!

Neen, gij zult de kreet om brood
Nimmermeer versmoren!
Met ellende noch met lood
Onzen zang verstoren.
Kunt gij met uw overmacht,
Thans nog zooveel wagen,
Trots dat alles zullen w'eens
In ons pogee slagen!!

Opwekking.

Werkers, laat den moed niet zinken!
Laat uw kreet om recht weerklinken,
Hier en elders, overal!
Breek uw banden en uw boeien!
Laat uw hart van geestdrift gloeien!
Zweert elkander trouw; staat pal!

Eeuwen hebben helsche machten,
Zich verzadigd aan uw krachten,
Zich gebaad in overvloed.
Door uw vrijheid te beperken
En hun machten te versterken.
Teeren z'op uw zweet en bloed!

Maar de tijd begint te nad'ren,
Dat de vrijheidsgeest der vad'ren,
Wêderom met kracht herleeft.
Ziet, de fiere geest der geuzen,
Flikkert weder in uw leuzen,
In het doel waarnaar gij streeft.

D' oude Maatschappij moet vallen!
En uw strijdkreet „Recht voor Allen!'
Klinke heel de wereld door.
't Lied der vrijheid aangeheven,
En het doelwit van uw streven,
Leide u in 't goede spoor,

Laat gerust wat wil, dan komen,
Vloeien 't martelaarsbloed bij stroomen,
Voorwaarts gaat gij, stap voor stap!
Vrijheid zij uw aller streven!
Naast Gelijkheid in het leven,
Zonder dat geen Broederschap.

Der armen Kerstmis.

't Is winterdag en ijzig koud,
Op d' open plekken in het woud,
Ligt opgejaagde sneeuw bij hoopen,
In 't voetpad is ze vastgeloopen,
Bij ied'ren tred, dien men daar doet,
Kraakt ze, door drukking van den voet.

Een rijke heer, in bont gekleed,
Die daar het boschpad snel betreedt,
Gevolgd door twee zeer schoone honden,
Aan zilv'ren keet'nen vastgebonden,
Waarmeê hij schertst en stoeit en lacht,
En die hij toespreekt, lief en zacht.

Die heer loopt daar op eigen grond,
Zijn eigendommen in het rond,
Zijn uitgestrekte heerlijkheden,
Mag hij en hij alleen betreden,
Wanneer hij bij een dwaze gril,
Of booze luim, dat zoo eens wil.

Welnu, die heer ziet in zijn woud,
Een arme vrouw, zij sprokkelt hout,
Zij gaat gebukt tusschen de boomen,
Tot dusver heeft zij niets vernomen,
Van wat zich achter haar bevindt,
Zij sprokkelt en zij raapt gezwind.

Een klokje luidt van 't naast gehucht,
De klanken galmen door de lucht.
Het zijn der Kerstmis lieve boden,
Die Christ'nen naar den tempel nooden,
Waarin herdacht wordt, overal,
't Kind Jezus in den beestenstal.

Hij ziet de arme vrouw aan 't werk.
— Let wel, — mijnheer gaat naar de kerk —
„Zeg mensch, wat doet ge op mijn paden?

Ha, ha, uw schort met hout beladen?!
Vrouw, weet ge wel, wat gij daar doet?
Ik duld geen stroopers op mijn goed!"

„Ach, 't is toch Kerstmis, goede heer!
Ik had geen enkel houtje meer,
'k Zat in mijn hut van kou te beven,
Niemand wil mij een schortvol geven,
Daarom ben ik hierheen gegaan,
Om hout te zoeken op de baan.

Ik ben geen stroopster, wat ik vond,
Lag waardeloos hier op den grond,
Het rot en wordt maar platgetreden.
En dan, Mijnheer, een dag als heden!
Bedenk eens wat een arme bloed,
Al voor een schort met brandhout doet."

„Geen praatjes! en nu spoedig, vrouw,
Je schortel leêg! En marsch nu! gauw!
Wilt gij den strafrechter ontloopen,
Kom hier dan nooit weer brandhout stroopen!...
Kom Max! Kom Hector! Kom, ga mee!
Ach ja, mijn beste beestjes, hé!"

De oude vrouw heeft snel haar schort,
Zoo vol belaân, weer leêggestort,
Zij is een zijpad ingeslagen.
Nauw' kunnen haar heur voeten dragen.
Ten doode moe en uitgeput,
Komt zij in haar vervallen hut.

De sneeuw jaagt warrelend door de deur,
Door ied're naad en ied're scheur,
Huilt d'oostenwind met kille vlagen,
Het oudje zit geheel verslagen,
Terwijl zij in de koude haard,
Met wezenlooze trekken staart.

En als „Mijnheer" den tempel naakt,
Dan is 't de koster, die bewaakt
De honden voor te strenge koude,

’t Is, zegt Mijnheer, niet uit te houden.
Want Max en Hector zijn zoo teer,
Heel niet gewend aan ’t koude weer.

Hij zelf zit op de mooiste bank,
Brengt God den Heer zijn blijden dank
Voor al het goed, dat hij mocht smaken.
Smeekt God om over hem te waken,
Voor zijn bezit en zijn gezin,
Roept hij den Heer zijn bijstand in.

De kerk stroomt leeg en ook Mijnheer
Keert tot zijn eigen woning weer.
Waar, om een kerstboom rijk behangen,
Zijn kind’ren jub’len hunne zangen,
Waar ieder vroolijk joelt en lacht,
Waar alles weelde is en pracht.

Het arme oudje in haar kluis,
Hoort niets van al dat feestgedruisch,
Zij zit van kou ineengedoken.
Nog altijd heeft ze niets te stoken.
„Ach”, zucht ze, „dat ’k dat beetje hout
Niet hebben mocht! Wat ben ik koud!”

Zoo is het Christendom ontaard,
’t Is met der eeuwen vloek bezwaard,
De vloek, die ook in Jezus dagen,
Hem aan het kruishout heeft geslagen.
De vloek, die zooveel leed verbreidt,
Heet: Hebzucht, Heerschzucht, IJdelheid.

INHOUD.
